

Teksty literackie w podręcznikach do kształcenia zintegrowanego

Proces wprowadzania dziecka w sferę kultury odbywa się m.in. poprzez kontakt z literaturą. Tekst literacki dostarcza bowiem informacji o otaczającym świecie, ekspozuje to, co istotne, wartościowe. Dla odbiorcy może być również źródłem inspiracji do dostrzegania i interpretowania rzeczywistości. Jak pisze Bożena Chrzastowska, tekst literacki może służyć „jako wzorzec postępowania, źródło refleksji o człowieku i życiu, uczyć norm moralnych” (1987: 77).

Czytanka literacka

Uniwersalny słownik języka polskiego pod redakcją Stanisława Dubisza podaje dwie definicje czytanki: 1. krótki tekst stanowiący pewną całość treściową, przeznaczony do ćwiczeń szkolnych, drukowany w podręcznikach szkolnych lub książkach dla dzieci; 2. książka, częściej podręcznik szkolny zawierający szereg takich tekstów (2003: 542).

W *Słowniku terminów literackich* podana jest następująca definicja czytanki: „utwór publikowany w zbiorze pełniącym funkcję podręcznika w niższych klasach szkół elementarnych lub w systemie pozaszkolnej edukacji społecznej, np. ludowej; nazwą tą określa się również zbiór takich utworów. Czytanka jest gatunkiem literatury użytkowej, służy nauce czytania oraz pogłębiania znajomości języka ojczystego, ale zarazem pełni funkcje wychowawcze. W roli tej występują zarówno teksty specjalnie tworzone, zwłaszcza o charakterze powiastek dydaktycznych (publikowane najczęściej anonimowo), jak i utwory lub fragmenty utworów znanych autorów literatury narodowej i obcej, specjalnie dobrane i adaptowane zgodnie z ich dydaktycznym przeznaczeniem” (2002: 89–90).

Mieczysław Inglot zakwalifikował czytankę do zbioru literatury popularnej, użytkowej. Zdaniem badacza jest to „tekst literacki lub paraliteracki, a także zbiór tych tekstów, przeznaczony do nauczania i uczenia się sztuki płynnego czytania, a następnie do utrwalania nawyku obcowania ze słowem drukowanym. Stąd też są to teksty adresowane głównie do dzieci” (1997: 67–68).

Zofia Budrewicz proponuje „przepis” na czytankę jako tekst beletrystyczny, który obejmuje następujące cechy konstrukcyjne:

- utwór krótki, o objętości 2–3 stron druku (do 6 stron, gdy była to lektura domowa, czyli utwór do indywidualnego czytania przez dziecko w domu bez pomocy nauczyciela);
- kompozycja zamknięta (skończona i jednolita) tekstu przedstawiającego jedno zdarzenie, z którego można wyprowadzić przesłanki wychowawcze i uogólnienia aksjologiczne;
- bohaterowie – rówieśnicy czytelników, chłopcy i dziewczęta; dorośli mogą występować jedynie jako postaci epizodyczne, a ich liczba musi liczyć się z zakresem wyobrażeń głównego bohatera (im młodszy, tym mniej postaci drugorzędnych);
- język (styl) – dostosowany do poziomu umysłowego dziecka, barwny, żywy, z elementami języka potocznego (tzw. wyrażeniami codziennymi) i gwarowego – stopniowo rygorystyczny i przekształcany w język dojrzały i styl bardziej kunsztowny, w pełni artystyczny;
- w rozwiązaniach fabularnych jak najwięcej elementów humorystycznych, żartu, pogody, optymizmu („uskrzydłonego realizmu”) (Budrewicz, 2003: 40–41).

Przyjmuję tu więc za Zofię Budrewicz, że czytanka literacka to krótki tekst pisany, o różnych wyznacznikach literackości, specjalnie napisany lub wtórnie zaadaptowany dla uczniów, w planie treści i planie wyrażania zorientowany na możliwości percepcyjne ucznia na konkretnym etapie jego rozwoju umysłowego i psychospołecznego; mimo autonomicznej struktury będący elementem zbioru podobnych tekstów w nadrzędnych ramach podręcznika szkolnego oraz jednym ze środków procesu dydaktyczno-wychowawczego prowadzonego przez szkołę, co określa jego tematykę i aksjologię (Budrewicz, 2003: 245–246).

Celem artykułu jest ukazanie czytanek literackich w podręcznikach do kształcenia zintegrowanego.

Czytanka literackie w podręcznikach do kształcenia zintegrowanego

Analizie poddałam dwie serie podręczników do edukacji wczesnoszkolnej: *Elementarz XXI wieku* oraz *Lokomotywę*. Obie serie obejmują trzy klasy szkoły podstawowej. Każda z serii ukazała się w innym wydawnictwie. I tak: *Elementarz XXI wieku* – w warszawskim wydawnictwie Nowa Era, *Lokomotywa* – w Gdańskim Wydawnictwie Oświatowym.

Elementarz XXI wieku dla klasy I zawiera 52 czytanka literackie, w tym 24 wiersze i 27 opowiadań. W klasie II są 122 czytanka: 57 wierszy i 65 opowiadań. Podręcznik do klasy III zawiera 90 czytanek literackich: 29 wierszy i 61 opowiadań. Obecne są również teksty legend (np. *Legenda o białym orle*, *Wars i Sarwa* czy *Wiano świętej Kingi*) oraz teksty informacyjne.

W klasie I teksty czytanek przeznaczone do samodzielnego czytania skupiają się głównie na nauce czytania w aspekcie technicznym. A zatem są to teksty bardzo łatwe, krótkie, często pozbawione fabuły lub o uproszczonej fabule; ograniczone kolejnością wprowadzania liter lub ich utrwalania. Na przykład: „To lala Oli. A to lama

Eli” (E XXI, klasa I, cz. 1: 44) lub „Ula ma 2 lale i mamuta. Te lale to Lula i Lola. Mamut Uli to Tumi. Ula tuli lale i mamuta” (E XXI, klasa I, cz. 1: 49).

Podręcznik *Elementarz XXI wieku* zawiera strony – „pożeracze liter”, przeznaczone dla dzieci czytających. Teksty czytanek są tam dłuższe, a fabuła jest bardziej rozbudowana. I tak na przykład: „Eliza to nowa lalka Eweliny. Ma złote loki i koronkowe ubranko. Stare lalki Eweliny były miłe dla Elizy. A Eliza? Tylko zadarła nos. Ewelina na pewno spakuje stare lalki do pudła. Po co jej one, gdy jest tu cudowna Eliza? Ale co ta Ewelina robi? Tuli starego pajacyka. Gada do małej gałgankowej lali. A Eliza została sama!” (E XXI, klasa I, cz. 1: 47).

Ponadto w podręczniku *Elementarz XXI wieku* pojawiają się strony „wspólne słuchanie”, na których są zamieszczone teksty do słuchania odczytywane przez wzorowo czytającego nauczyciela. Takie słuchanie, zwłaszcza na etapie „inicjacji” literackiej, jest bardzo ważne. Pozwala uczniom, którzy jeszcze nie opanowali w pełni techniki czytania, na przyswojenie treści, głębsze przeżycie przygód bohaterów, lepsze ocenienie nastroju tekstu.

Tabela 1 przedstawia kompletną listę (w układzie malejącym) autorów cytowanych w podręczniku *Elementarz XXI wieku* oraz liczbę ich tekstów w poszczególnych klasach.

Tabela 1. Autorzy tekstów literackich w podręczniku *Elementarz XXI wieku*

Lp.	Autorzy czytanek	Liczba czytanek w podręcznikach do poszczególnych klas			Razem
		Klasa I	Klasa II	Klasa III	
1.	Witek Rafał	3	19	10	32
2.	Stanecka Zofia	12	10	6	28
3.	Strzałkowska Małgorzata	8	13	6	27
4.	Widlak Wojciech	3	13	11	27
5.	Brzechwa Jan	2	5	2	9
6.	Chotomska Wanda	1	5	3	9
7.	Bryczyński Marcin	1	1	5	7
8.	Plebański Tomasz	1	2	4	7
9.	Usenko Natalia	2	3	2	7
10.	Stępień Barbara	5	1	–	6
11.	Onichimowska Anna	–	–	5	5
12.	Gellner Dorota	1	3	–	4
13.	Wawilow Danuta	1	2	1	4
14.	Beręsewicz Paweł	–	–	4	4
15.	Wegrzecka Małgorzata	–	–	4	4
16.	Łochocka Hanna	2	–	1	3
17.	Janczarski Czesław	–	3	–	3
18.	Tuwim Julian	2	–	–	2
19.	Badalska Wiera	–	2	–	2
20.	Broniewski Władysław	1	–	1	2
21.	Zechenter-Splawińska Elżbieta	1	1	–	2
22.	Krzemieniecka Lucyna	1	1	–	2

23.	Kern Ludwik Jerzy	1	–	1	2
24.	Jędrzejewska-Wróbel Roksana	–	–	2	2
25.	Letki Maria Ewa	–	–	2	2
26.	Ostrowicka Beata	–	–	1	1
27.	Kasdepke Grzegorz	–	–	1	1
28.	Gellnerowa Danuta	–	1	–	1
29.	Sójka Anna	–	–	1	1
30.	Bechlerowa Helena	1	–	–	1
31.	Laudau Irena	–	–	1	1
32.	Skarżyńska Ewa	–	1	–	1
33.	Kapelusz Melania	–	–	1	1
34.	Kubiak Tadeusz	1	–	–	1
35.	Zdzitowiecka Hanna	–	–	1	1
36.	Papuzińska Joanna	1	–	–	1
37.	Lewandowska Barbara	1	–	–	1
38.	Kownacka Maria	1	–	–	1
39.	Szwed Tomasz	1	–	–	1
40.	Betlewska Dorota	1	–	–	1
41.	Sempé Jean-Jacques, René Gosciny	–	–	1	1
42.	Chomicz Grzegorz	–	–	1	1
43.	Czapliński Dariusz	–	–	1	1
44.	Sowula Katarzyna	–	–	1	1
45.	Ortoń Marian, Tyszkiewicz Jan	–	–	1	1
46.	Czerwińska-Rydel Anna	–	–	1	1
47.	Fredro Aleksander	–	–	1	1
48.	Wrightson Patricia	–	–	1	1
49.	Jesionowski Jerzy	–	–	1	1
50.	Zagała Bolesław	–	–	1	1
51.	Stanny Janusz	–	–	1	1
Ogółem					228

Źródło: opracowanie własne

Analizowany podręcznik zawiera teksty 51 twórców, w tym wielu współczesnych autorów, m.in. Rafała Witka, Zofii Staneckiej, Małgorzaty Strzałkowskiej, Wojciecha Widłaka, Wandy Chotomskiej czy Anny Onichimowskiej. Autorów pojedynczych czytanek łącznie jest 26 (tab. 1).

W podręczniku *Lokomotywa* do klasy I (książka: *Wiersze i opowiadania*) znajdują się ogółem 52 czytanki literackie (w tym: 38 wierszy i 14 opowiadań). Klasa II to 48 czytanek (26 wierszy, 22 opowiadania). Książka do nauki w klasie III zawiera 89 czytanek (25 wierszy oraz 64 opowiadania). W podręczniku tym nie zabrakło również fragmentów baśni (np. *Stoliczku nakryj się, Waligóra i Wyrwidąb, O trzech zgodnych braciach: Ziarnosieju, Mąkomielu i Chlebopiecku*), legend (np. *O pierścieniu księżnej Kingi*), wywiadów (np. z dietetyczką, leśnikiem czy z Barbarą Gawryluk), bloga, komiksu czy tekstów informacyjnych.

Kompletną listę autorów podręcznika *Lokomotywa* oraz liczbę ich tekstów w poszczególnych klasach przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Autorzy tekstów literackich w podręczniku *Lokomotywa*

Lp.	Autorzy czytanek	Liczba czytanek napisanych do kolejnych klas			Razem
		Klasa I	Klasa II	Klasa III	
1.	Brzechwa Jan	6	4	2	12
2.	Stadtmüller Ewa	–	3	5	8
3.	Kasdepke Grzegorz	1	4	2	7
4.	Pałasz Elżbieta	–	2	5	7
5.	Chotomska Wanda	–	6	1	7
6.	Małkowski Tomasz	–	–	6	6
7.	Gellner Dorota	2	4	–	6
8.	Strzałkowska Małgorzata	3	2	–	5
9.	Tuwim Julian	3	–	2	5
10.	Sójka Anna	1	1	2	4
11.	Wawilow Danuta	–	2	2	4
12.	Wajrak Adam	–	–	3	3
13.	Usenko Natalia	3	–	–	3
14.	Janczarski Czesław	1	2	–	3
15.	Badalska Wiera	2	1	–	3
16.	Piątkowska Renata	–	2	1	3
17.	Papuzińska Joanna	–	1	2	3
18.	Szelburg-Zarembina Ewa	–	–	2	2
19.	Jerzyna Zbigniew	–	–	2	2
20.	Musierowicz Małgorzata	1	–	1	2
21.	Konopnicka Maria	2	–	–	2
22.	Janosch	2	–	–	2
23.	Łochocka Hanna	1	–	1	2
24.	Stenka Barbara	–	–	2	2
25.	Kulmowa Joanna	1	1	–	2
26.	Bechlerowa Helena	1	–	1	2
27.	Świrszczyńska Anna	2	–	–	2
28.	Beszczyńska Zofia	1	–	1	2
29.	Skarżyńska Ewa	–	2	–	2
30.	Kubiak Tadeusz	–	2	–	2
31.	Przewoźniak Marcin	–	1	1	2
32.	Broniewski Władysław	–	1	1	2
33.	Terlikowska Maria	–	1	1	2
34.	Zechenter-Splawińska Elżbieta	–	–	2	2
35.	Kulis Iwona	–	1	1	2
36.	Mazur Paweł	–	–	2	2
37.	Marjańska Ludmiła	1	–	–	1
38.	Niemycki Mariusz	1	–	–	1
39.	Ostrowicka Beata	1	–	–	1
40.	Sąsiadek Krzysztof	1	–	–	1
41.	Lewandowska Barbara	1	–	–	1
42.	Gellnerowa Danuta	1	–	–	1
43.	Malendowicz Janina	1	–	–	1

44.	Wegrzyn Kazimierz	1	-	-	1
45.	Aleksandrzak Stanisław	1	-	-	1
46.	Korczakowska Jadwiga	1	-	-	1
47.	Galica Agnieszka	1	-	-	1
48.	Waluś Jadwiga	1	-	-	1
49.	Laudau Irena	1	-	-	1
50.	Zielińska Hanna	1	-	-	1
51.	Witek Rafał	1	-	-	1
52.	Massalska Teresa Maria	1	-	-	1
53.	Jachowicz Stanisław	1	-	-	1
54.	Bełza Stanisław	1	-	-	1
55.	Gabrysz Piotr	-	1	-	1
56.	Nezval Viteslav	-	1	-	1
57.	Kapelusz Melania	-	1	-	1
58.	Łuszczuk Maria	-	1	-	1
59.	Porazińska Janina	-	1	-	1
60.	Pierga Bożena	-	1	-	1
61.	Tolstoj Lew	-	1	-	1
62.	Szarf Maria	-	1	-	1
63.	Zdzitowiecka Hanna	-	1	-	1
64.	Ferenc Teresa	-	1	-	1
65.	Adamczewski Jan	-	1	-	1
66.	Grabowski Michał	-	1	-	1
67.	Usakiewicz Agnieszka	-	1	-	1
68.	Kozyra-Pawlak Ewa	-	1	-	1
69.	Kownacka Maria	-	-	1	1
70.	Bartkiewicz Marek	-	1	-	1
71.	Głogowski Marek	-	1	-	1
72.	Marjańska Ludmiła	-	1	-	1
73.	Karaszewski Stanisław	-	1	-	1
74.	Suwalska Dorota	-	-	1	1
75.	Twardowski Jan ks.	-	-	1	1
76.	Piquemal Michel	-	-	1	1
77.	Lorek Maria	-	-	1	1
78.	Królikowska-Czarnota Katarzyna	-	-	1	1
79.	Czerkawska Maria	-	-	1	1
80.	Gawryluk Barbara	-	-	1	1
81.	Kleniewska-Kowaliszyn Krystyna	-	-	1	1
82.	Zdzitowiecka Hanna	-	-	1	1
83.	Bardijewska Liliana	-	-	1	1
84.	Mickiewicz Adam	-	-	1	1
85.	Cugota Iluis	-	-	1	1
86.	Wasilewska Wanda	-	-	1	1
87.	Rusinek Michał	-	-	1	1
88.	Mela Jan	-	-	1	1
89.	Oppman Artur	-	-	1	1
90.	Wójcicki Kazimierz	-	-	1	1
91.	Kapninski Wladimir	-	-	1	1

92.	Dahl Roald	–	–	1	1
93.	Kusztelski Błażej	–	–	1	1
94.	Grochowiak Stanisław	–	–	1	1
95.	Ks. Stańczuk Janusz	–	–	1	1
96.	Suwalska Dorota	–	–	1	1
97.	Kulis Maria	–	–	1	1
98.	Kucharski Jan Edward	–	–	1	1
99.	Gawdzik Witold	–	–	1	1
100.	Będkowska Hanna	–	–	1	1
101.	Mikołuszko Wojciech	–	–	1	1
102.	Sempé Jean-Jacques, Ren... Gosciny	–	–	1	1
103.	Jędrzejewska-Wróbel Rokšana	–	–	1	1
104.	Wiśniewska-Koszela Małgorzata	–	–	1	1
105.	Wojciechowska Martyna	–	–	1	1
106.	Pasternak Marzena	–	–	1	1
107.	Chidolue Dagmar	–	–	1	1
108.	Dębski Łukasz	–	–	1	1
109.	Wierzbicki Łukasz	–	–	1	1
110.	Florczak Bartłomiej	1	–	–	1
Ogółem					201

Źródło: opracowanie własne

Podręcznik *Lokomotywa* zawiera więc teksty aż 110 twórców. Najwięcej autorstwa Jana Brzechwy, Ewy Stadtmüller, Grzegorza Kasdepke, Elżbiety Pałasz czy Wandy Chotomskiej. Autorów pojedynczych czytanek jest łącznie aż 74.

Dla porównania – podręcznik *Wesoła szkoła* prezentuje 84 autorów, a *Słońce na stole* Marii Lorek – 91 (por. Zabawa, 2012: 161).

W obu analizowanych podręcznikach do edukacji wczesnoszkolnej mamy z reguły teksty czytanek, które kwalifikuje się do literatury „czwartej”, czyli dziecięcej. Twórcy tekstów respektują kryteria psychologiczne i pedagogiczne. Czytanki zawarte w podręcznikach spełniają również kryterium literackości. Znajdujemy bowiem tutaj zarówno uznanych autorów polskich i obcych, jak również tych mniej znanych. Treść czytanek jest osadzona w świecie „tu teraz”, a zatem bliska jest współczesnemu dziecku. Krystyna Zabawa wymienia walory współczesnej literatury dziecięcej. Cechują ją zdaniem badaczki:

- współczesna, bliska dziecku problematyka;
- współczesny język (bogaty, literacki, ale też kolokwialny, pełen wykrzykników, onomatopei, frazeologizmów, nazw przedmiotów i zjawisk ważnych dla dziecka XXI wieku);
- trudne tematy, wcześniej bardzo rzadko poruszane (inność, choroba, niepełnosprawność, śmierć, problemy rodzinne – rodzina niepełna, adopcyjna);
- teksty odpowiadające psychice dziecka i jego potrzebom, wpływające na emocje, często wprost pomagające w edukacji emocjonalnej małego odbiorcy;
- ścisłe powiązanie słowa z obrazem, zwłaszcza w książkach autorskich i tzw. książkach obrazkowych;

- multimedialność, hipertekstowość pozwalające na wykorzystywanie naturalnego zainteresowania dziecka mediami, zwłaszcza internetem, a także na docieranie do dziecka różnymi kanałami (Zabawa, 2012: 159–160).

Na podstawie analizy podręczników nasuwa się spostrzeżenie, że współczesne podręczniki zawierają różnorodne teksty do czytania. Jednak to od nauczyciela będzie zależać, jak zorganizuje pracę swoich uczniów wokół tych czytanek. Słusznie zauważa Zofia Adamczykowa (2007: 120), że „poprzez właściwą organizację działań analityczno-interpretacyjnych można bowiem już na tym poziomie edukacyjnym tworzyć zręby kształcenia literacko-kulturowego, rozwijać u dzieci wrażliwość estetyczną i postawę kontemplacyjną, tym samym przygotowując do odbioru coraz to trudniejszych tekstów literackich”. Jak pokazuje jednak praktyka, teksty zawarte w podręcznikach szkolnych często czytane są w sposób uproszczony, z nastawieniem na odbiór odtwórczy i zapamiętanie informacji, czytane są raczej w warunkach „szkolnego przymusu” niż z własnego wyboru. Obserwacje zajęć, podczas wielu godzin hospitacji w klasach I–III, uprawniają mnie do stwierdzenia, że omawianie treści tekstu (utworu) przebiega zbyt szybko, uczniowie nie wnikają w treść i znaczenia tekstu. Często nauczyciel się spieszy, ulegając dogmatowi pełnej, choćby i powierzchniowej „realizacji wymogów programowych”, a tymczasem prawdziwe czytanie wymaga skupienia, cierpliwości i czasu. Bowiem teksty, a w szczególności teksty literackie (i inne „teksty kultury”) stawiają przed uczniem/czytelnikiem liczne bariery, są w jakiś sposób „trudne”. Wszystkie czytanki w podręczniku są opatrzone pytaniami sprawdzającymi umiejętność czytania ze zrozumieniem lub ćwiczeniami. Pomaga to na pewno nauczycielowi w tworzeniu sytuacji dydaktyczno-wychowawczych. Jedynie *Lokomotywa* ma zbiór czytanek osobnych pt. *Wiersze i opowiadania* dla klasy I i II. Są to teksty do czytania „bezinteresownego”, „czytania dla niego samego, jego wartości artystycznej, dla przeżycia estetycznego” (Zabawa, 2012: 162).

* * *

Podręcznik ciągle jest w szkole jednym z najważniejszych środków dydaktycznych, ukierunkowującym aktywność zarówno ucznia, jak i nauczyciela. Nie tylko staje się narzędziem kształcenia, ale przede wszystkim jest propozycją postrzegania, interpretowania, rozumienia wizji świata formułowaną za pośrednictwem tekstów literackich.

Na zakończenie warto zacytować Joannę Dobkowską (2014: 26): „Dobry podręcznik, staranny dobór tekstów czytanych z dziećmi podczas zajęć lekcyjnych (wybieranych według zainteresowań uczniów, a nie tylko przyzwyczajień nauczyciela, który powinien uważnie śledzić rynek wydawniczy w zakresie literatury dziecięcej), odpowiednio przygotowane działania okołotekstowe, lektura domowa – te działania, wspomagane przez rodziców (z którymi warto rozmawiać o czytaniu, aby rozumieli wagę tej umiejętności), na pewno przyniosą efekt”.

Bibliografia

- Adamczykowa Z. (2007), *O nauczycielu i edukacji polonistycznej*. W: Helena Siwek (red.), *Efektywność kształcenia zintegrowanego. Implikacje dla teorii i praktyki*. Katowice: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- Budrewicz Z. (2003), *Czytanka literacka w gimnazjum międzywojennym. Geneza, struktura, funkcje*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Chrzastowska B. (1987), *Lektura i poetyka*. Warszawa: WSiP.
- Dobkowska J. (2014), *Rozwijanie umiejętności czytania na I etapie edukacyjnym*, „Trendy”, nr 1.
- Inglot M. (1997), hasło 'czytanka'. W: T. Żabski (red.), *Słownik literatury popularnej*, Wrocław: Wyd. Towarzystwa Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej.
- Konopnicka I. (2013), *Edukacja czytelnicza dzieci w młodszy wieku szkolnym*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Mucha K. (2007), *Kształcenie polonistyczne w wybranych podręcznikach I etapu edukacyjnego*. W: Halina Synowiec (red.), *Podręczniki do kształcenia polonistycznego w zreformowanej szkole – koncepcje, funkcje, język*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Nocoń J. (2009), *Podręcznik szkolny w dyskursie dydaktycznym – tradycja i zmiana*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Słownik literatury popularnej* (1997), Tadeusz Żabski (red.). Wrocław: Wydawnictwo Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej.
- Słownik terminów literackich* (2002), Janusz Sławiński (red.). Wrocław–Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Uniwersalny słownik języka polskiego* (2003), Stanisław Dubisz (red.). Warszawa: PWN.
- Zabawa K. (2012), *Współczesna literatura dziecięca w edukacji wczesnoszkolnej – rzeczywistość i perspektywy*. W: Barbara Surma (red.), *Nowe wyzwania i perspektywy dla wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej*. Kraków: Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM.
- Zabawa K. (2014), *Lektury we wczesnoszkolnej edukacji polonistycznej – rzeczywistość i perspektywy*. W: M. Chrost, A. Królikowska (red.), *Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna w dobie przemian*. Kraków: Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM.
- Zalewska E. (2013), *Obraz świata w podręcznikach szkolnych do klas początkowych*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Omawiane podręczniki

- Kulis I., Królikowska-Czarnota K., Pasternak M., Pawlak B., Rymar K., Szczawińska B. (2012), *Lokomotywa 1. Czytam i piszę. Wiersze i opowiadania*, klasa 1. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Kulis I., Królikowska-Czarnota K., Pasternak M., Pawlak B., Rymar K., Szczawińska B. (2013), *Lokomotywa 2. Czytam i piszę. Wiersze i opowiadania*, klasa 2. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Kulis I., Królikowska-Czarnota K., Pasternak M., Pawlak B., Rymar K., Szczawińska B. (2014), *Lokomotywa 3. Czytam i piszę*, klasa 3. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.
- Hryszkiewicz E., Stępień B. (2012), *Elementarz XXI wieku*, klasa 1, część 1 i 2. Warszawa: Nowa Era.
- Hryszkiewicz E., Stępień B. (2013), *Elementarz XXI wieku*, klasa 2, część 1 i 2. Warszawa: Nowa Era.
- Hryszkiewicz E., Stępień B. (2014), *Elementarz XXI wieku*, klasa 1, część 1 i 2. Warszawa: Nowa Era.

Streszczenie

Celem artykułu jest ukazanie czytanek literackich w podręcznikach do kształcenia zintegrowanego. Analizie poddane zostały dwie serie podręczników do edukacji wczesnoszkolnej: *Elementarz XXI wieku* oraz *Lokomotywa*. W przeanalizowanych podręcznikach znajdują się teksty czytanek zarówno współczesnych polskich autorów (Rafała Witka, Zofii Staneckiej, Małgorzaty Strzałkowskiej czy Grzegorza Kasdepke), jak i utwory polskich klasyków, takich jak Brzechwa czy Tuwim. Treść czytanek jest osadzona w świecie „tu i teraz”, a zatem ich tematyka jest bliska współczesnemu dziecku.

Słowa kluczowe: podręcznik, czytanka literacka, literatura współczesna

Literary texts in textbooks for integrated education

Abstract

The article aims to present the literary texts in textbooks for integrated education. There have been analyzed two series of textbooks for integrated education: *Elementarz XXI wieku* (Primer of the twenty-first century) and *Lokomotywa* (Locomotive). The studied books included texts of both contemporary Polish authors (Rafał Witek, Zofia Stanecka, Małgorzata Strzałkowska, Grzegorz Kasdepke) and Polish classics, such as Jan Brzechwa or Julian Tuwim. The content of the storybooks is embedded in the world of “here and now”, and therefore their subject is close to the contemporary child.

Key words: textbook, literary storybook, contemporary literature